

Zid de tăcere

Zid de tăcere

Îmi amintesc că, fiind copil, am mers odată cu mama în orașul apropiat, adică Nazaret. Nu este departe de locul meu de naștere, Kiryat Tivon. Mama a vorbit întâmplător câteva minute cu o călugăriță care trecea pe stradă. Nu-mi mai amintesc cum s-a legat conversația. Mama mi-a spus că acea călugăriță vorbea românește. Am întrebat-o: „Ei, ai vorbit cu ea? I-ai povestit despre țara de origine și despre satul Volintiri?” Mama a spus că nu. Ea a susținut că româna ei nu mai este bună după atâția ani în Țara Israelului.

Când m-am întors din prima vizită în satul Volintiri și i-am povestit verișoarei mamei mele ce am văzut acolo, ea mi-a spus, printre altele, că ajutoarea ei din casă este din Moldova. Am întrebat-o dacă a vorbit cu ea despre acele zile, dacă a întrebat-o dacă știe ceva, deoarece era o femeie tânără. Cum se spune? Tăcerea e de aur. În multe cazuri, tăcerea nu este de aur, ci valorează bunuri. Când se tace despre o nedreptate, tăcerea îi protejează pe cei care au profitat de ea. Așa a fost și la Volintiri – tăcerea nu a ascuns doar crima, ci și identitatea celor care au moștenit ceea ce nu era al lor.

De-a lungul anilor am auzit povești de la oameni care au încercat să ajungă în satele în care au trăit evrei înainte de război. Ei au cerut să vorbească cu locuitorii în vârstă, cu aceia care încă își aminteau anii de dinainte de 1941. De fiecare dată s-au lovit de același fenomen. Nu mânia. Nu strigăte. Ci tăcere. Ca și cum cineva ar fi pus o piatră mare peste memorie.

Multe sate au rămas fără nicio amintire, fără o plăcuță mică care să spună povestea comunității evreiești, fără o piatră de aducere aminte, o tablă explicativă sau chiar un colț în biblioteca locală. Mii de familii evreiești care au trăit timp de generații în Basarabia au dispărut ca și cum nu ar fi existat niciodată.

Într-una dintre poveștile pe care le-am auzit, și nu știu dacă este un adevăr istoric sau o amintire transmisă din generație în generație, se spune că, la câțiva ani după război, o secetă grea a lovit regiunea. Una dintre femeile satului, undeva prin întinderile Moldovei, și-a ridicat ochii spre cer și a strigat: „Aceasta este pedeapsa pe care am primit-o pentru felul în care ne-am purtat cu evreii.”

Nu pot verifica dacă aceste cuvinte au fost într-adevăr rostite, dar simplul fapt că o asemenea poveste a continuat să circule printre oamenii locului arată că nimeni nu a uitat cu adevărat ce s-a întâmplat în anul 1941. Oamenii din Volintiri și din multe alte localități își cunoșteau vecinii evrei. Ei nu erau străini. Au trăit unii lângă alții timp de zeci de ani. Au auzit plânsul copiilor nou-născuți, i-au văzut pe copii jucându-se împreună pe străzi, i-au cunoscut pe meșteșugari, magazinele și casele familiilor. Și apoi, în doar câteva zile, totul a dispărut.

Casele au rămas, dar locatarii nu s-au mai întors. Curțile au rămas, dar râsul copiilor a tăcut. Oamenii nu au emigrat în alt loc; ei pur și simplu au dispărut, ca și cum i-ar fi înghițit pământul.

Cine a trăit în sat în acele zile știa foarte bine ce s-a întâmplat. Chiar dacă a tăcut, memoria nu a dispărut. Uneori tăcerea este mai puternică decât cuvintele, iar alteori tocmai ea arată că conștiința încă vorbește.

În satul Volintiri s-a ridicat, în cele din urmă, un mic monument, iar cimitirul evreiesc a primit un gard. După cum mi-a spus cineva, pe vremea stăpânirii sovietice exista undeva o piatră de aducere aminte, iar ani la rând terenul pe care se afla sinagoga a rămas gol. S-a făcut totul din dorință și dintr-o nevoie sufletească de a face față trecutului sau a fost pur și simplu o înlănțuire de evenimente?

Eu am început să povestesc despre evreii satului. Altcineva, trimis de o organizație evreiască, a marcat pe hartă locul unde a fost odată cimitirul evreiesc. A venit ajutor din Germania și, în cele din urmă, cu ajutorul donațiilor, a fost pusă piatra de aducere aminte. De Ziua Comemorării Holocaustului, un pumn de oameni se adună și amintește. Este un pas înainte și un pas cu totul deosebit. Așa văd eu acest lucru în comparație cu alte locuri din Moldova, unde au trăit mult mai mulți evrei și unde aproape că nu există nicio amintire.

Nu-i judec pe sătenii de astăzi. Cei mai mulți dintre ei nici măcar nu erau în viață în timpul războiului. Dar o tăcere care trece din generație în generație creează o realitate ciudată: un loc în care au trăit evrei mai bine de o sută de ani pare ca și cum niciodată nu ar fi călcat acolo un picior de evreu.

Nu am primit voie de la mama mea să uit sau să iert, și nici de la prietenii din nucleul Gordonie care au părăsit la timp satele lor natale, înainte să înceapă marea distrugere în anul 1941. Am trecut linia roșie, cum se spune, pentru că mi s-a deschis undeva o fereastră, iar prin ea am intrat din nou în lumea evreiască a Volintiriului, care a fost și nu mai este.

Uneori nu distrugerea șterge istoria. Uneori o șterge tăcerea.